

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue Pohde alueelliset HYTE-neuvottelut 2024

Alueelliset HYTE-neuvottelut toteutettiin 7.5.-10.6.2024 välisenä aikana jokaisella kuudella palvelualueella. Järjestöjä pyydettiin valitsemaan edustajat neuvotteluihin järjestöverkostoissa. Edustajat tapasivat ennen neuvottelujen käynnistymistä ja koostivat asioita, jotka olisi hyvä nostaa esille neuvotteluissa. Koontia hankaloitti, että materiaali oli saatavilla vasta perjantaina 3.5.2024 jolloin jouduimme pohtimaan teemoja yhteisesti ilman materiaalia. Kussakin neuvottelussa järjestöjen edustajat käyttivät yhteistä materiaalia tukena, mutta keskustelua seurattessa täydensivät materiaalia omalta osaltaan tarvittaessa. Tähän on koottu jokainen teema oman otsikkonsa alle, jonka alkuun on kirjattu yhteisesti laatimaamme materiaali, jonka perään on lisätty muut edustajien neuvotteluissa nostamat keskeisimmät asiat tiivistetysti. Loppuun on vielä koottu mitä asioita järjestöt yleisesti toivovat hyvinvointialue, kunta ja järjestöyhteistyöltä sekä edustajien kokemuksista tämän vuoden neuvotteluista.

Neuvottelut ja niissä edustaneet järjestöjen toimihenkilöt tai vapaaehtoiset

Lakeuden alueen HYTE -neuvotteluihin 7.5.2024, järjestöedustajana osallistui sote-aluejärjestöjen ehdottamana Eevaleena Mattila (MLL Pohjois-Pohjanmaan piiri ry)

Rannikon alueen HYTE-neuvottelut 21.5.2024

järjestöedustajana osallistui Piia Hirvasoja-Korkiakoski (MLL Pohjois-Pohjanmaan piiri ry)

Oulun HYTE neuvottelut 21.5.2024

järjestöedustajana osallistui Anne Mustakangas-Mäkelä (Vuolle Setlementti) ja Maire Jalander (Oulun seudun Sotaorvot ry)

Koillismaan HYTE-neuvottelut 28.5.2024

järjestöedustajana osallistui Virpi Kilpijärvi (Kumppanuustalo Nuotta Ry)

Oulunkaaren alueen HYTE-neuvottelut 29.5.2024

järjestöedustajana osallistui Pia Kangas (Oulun ensi- ja turvakoti)

Oulun Eteläisen alueen Hyte-neuvottelu 10.6.2024

Järjestöjen edustajat Kaija Sepponen (Eläkeliiton Oulaisten yhdistys ry ja Kaatuneitten Omaiset Oulun Piiri ry) ja Anitta Anunti (Raudaskylän Kristillinen Opisto)

Jokaisen neuvottelun alussa valittiin kuntaedustaja puheenjohtajaksi. Keskustelut etenivät kunkin puheenjohtajan valitsemalla tavalla. Kuntamäärä on eri palvelualueilla hyvin erilainen ja erityisesti alueilla, joissa kuntamäärä on suuri oli osallistujilla vähemmän aikaa kunkin tahon keskustelunostoihin. Keskustelu jäi pintapuoliseksi ja ehkä hieman yleiselle tasolle kaiken kaikkiaan, koska aikataulu oli niin tiukka. Toisin paikoin keskustelu koettiin ajoittain vähän sekavaksi ja rönsyileväksi, koska jokainen yritti vain pikaisesti saada sanottavansa sanottua. Puheenvuoroihin ei juurikaan ehditty palata vaan niihin vastattiin osittain chatin kautta tai ei ollenkaan. Näin tärkeään lakisääteiseen tilaisuuteen tulisikin tulevaisuudessa varata enemmän aikaa. Tämä nostettiin tilaisuuden lopun palautteessa esille jokaisessa alueellisessa neuvottelussa.

Järjestöedustajat huolehtivat itse jokaisessa neuvottelussa, että he saavat puheenvuoron. Kiitimme kaikkien järjestöjen puolesta sitä, että saamme olla tänä vuonna mukana näissä alueellisissa neuvotteluissa tuomassa esille järjestökentän näkemyksiä valittuihin teemoihin ja korostimme sitä, että edustamme koko järjestökenttää emme vain omaa taustaorganisaatiota. Järjestöt saivat puheenvuoron pyydettyä. Osassa palvelualueita kaikille kunnille annettiin

erikseen puheenvuoro ja järjestöt saivat puheenvuoron pyydettyä. Osassa palvelualueita puheenvuorot jaettiin kädennostojen perusteella seuraamalla saivatko kaikki kunnat puheenvuoron ja osassa palvelualueita kaikki kunnat eivät käyttäneet puheenvuoroa.

Teemakohtaiset järjestöjen esille nostamat asiat neuvotteluissa

1. kunnan liikuntaneuvonnan ja Pohteen elintapaohjauksen yhteistyö

Vuoropuhelun lisääminen kuntien/Pohteen välillä, toimintaedellytysten tukeminen ja turvaaminen sekä jalkautuminen järjestöjen toimintaan. Hyvinvointialueen, kuntien ja järjestöjen yhteistyön lisääminen taloudellisten resurssien tiukentuessa kaikilla. Yhteissuunnittelu eri kohderyhmille suunnattuun liikuntaneuvontaan ja elintapaohjaukseen. Järjestöillä on suorat kontaktit omiin kohderyhmiinsä, jolloin eri kohderyhmien kontaktoiminen nopeutuu/helpottuu.

Järjestöt tekevät jo nyt paljon elintapaohjausta. Järjestöt, erityisesti potilasjärjestöt mutta myös liikunta- ja kulttuurijärjestöt eivät juuri näy kuin mainintana Hyvinvointia elintavoilla diassa. Useimmissa kunnissa kuitenkin huomioidaan eri toimijat monissa tapahtumissa. Tätä aiemmin toiminutta yhteistyötä ei saa jatkossakaan unohtaa ja järjestöt tulisi tehdä myös näkyväksi kun puhutaan elintavoilla hyvinvointiin vaikuttamisesta. Järjestöt toivovat, että vuoropuhelua lisätään kuntien ja Pohteen kanssa. Järjestöjen toimintaedellytysten tukeminen ja turvaaminen on tärkeää (tilat, yhteiset resurssit, avustukset ja yhteistyö). Vaikutusten lisääminen elintapaohjauksesta toimintaan järjestöjen yhteistyön kautta sekä elintapoja parantavan toiminnan suunnittelu kohderyhmille yhteisesti niin alueellisten järjestöammattilaisten kuin paikallisten vapaaehtoisten toimijoiden kanssa tukee kohderyhmien tavoittamista mutta myös täydentää hyvinvointialueen ja kuntien resursseja.

Toivomme hyvinvointialueen, kuntien ja järjestöjen välille suunnitelmallista yhteistyötä HYTE kokonaisuudessa. Erityisesti nyt, taloudelliset resurssit ovat tiukassa, hyvinvointialueen, kuntien ja järjestöjen yhteistyön lisääminen on tärkeää ja kustannustehokasta. Selkeä työnjako, mikä on Pohteen ja mikä kuntien lakisääteistä hyte-työtä, helpottaa yhteistyötä. Yhteistyön kautta saamme kaikkien resurssit mahdollisimman kattavasti käyttöön. Jatkuvuuden varmistamiseksi on tärkeää ottaa järjestöt mukaan jo toimintojen (liikuntaneuvonnan ja elintapaohjauksen) suunnitteluvaiheessa esim. teemapäiviä ym kuntalaisia tavoittavaa toimintaa kannattaa rakentaa yhdessä järjestötoimijoiden kanssa. Järjestöt tuovat osallisuuttaan kokemuksiensa ja tavoittavat hyvin eri ikäisiä ihmisiä. Järjestöt voivat myös markkinoida tapahtumia omille jäsenillemme. Toivomme, että Pohteen ja kuntien asiakasohjaus suuntautuisi järjestöjen matalan kynnyksen palveluihin. Työkalu on mm. lähellä.fi -sivusto, josta näkee järjestöjen tarjonnan.

Hyvinvointialueen jalkautuminen järjestöjen jo olemassa oleviin toimintoihin ja verkostoihin tärkeää ja näin varmistetaan saumaton yhteistyö. Olemassa olevat järjestövetoiset liikunta-, mutta myös muut ryhmät tarjoavat oivallisen jalkautumismahdollisuuden ja kohderyhmän tavoittamisen (esim. elintapaohjaus) nopeammin ja helpommin. Myös muu kohderyhmien tavoittaminen voi helpottua kun hyödynnetään järjestöjen viestikanavia. Huomioidaan että järjestökenttä tavoittaa hyvin monenlaisia kohderyhmiä. Järjestöillä on ajantasainen tieto ilmiöistä.

Elintapaohjauksen puitteissa toimivia vapaaehtoisia olisi hyvä tukea esimerkiksi siten, että vapaaehtoisilta ei vapaaehtoistoimintaa toteuttaessaan perittäisi liikuntapaikkamaksuja. Järjestöedustajat nostivat esille myös yhteistyöesimerkkejä toisilta alueilta kuten suunnitteilla olevasta kuntosalikaveritoiminnasta. Muistutettiin järjestöjen vapaaehtoisten hyödyntämisestä ohjaustyöhön kaupungin ja Pohteen ohjausresurssien ollessa tiukkoja, sillä meidän alueellamme tähän toimintaan aktiivisia vapaaehtoisia on. Pohde kommentoi, että heiltä voisi hakea avustusta näihin toimintoihin. Yhdellä alueella keskusteltiin työikäisten liikuntaneuvonnan palveluketjun rakentamisesta ja paljon palveluja tarvitsevat nostettiin myös esille. Elämäntapaosion lopussa nostin esille järjestöjen monipuolista ja lähellä arkea olevaa toimintaa esille ja kysyin miten yhteistyötä olisi syytä kehittää. Liikuntaneuvonnan puolelta korostettiin järjestöyhteistyön merkitystä ja sitä pidettiin tärkeänä.

2. lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen/hyvinvointisuunnitelman toimeenpanosta

Lasten ja nuorten kohtaaminen jo varhaisessa vaiheessa mm. yhteisesti suunniteltu tapahtumatoiminta, jossa kohdataan perheitä ja tuodaan toimintaa tutuksi, jolloin kynnys osallistua madaltuu. Kohtaamisen merkitys. Perheiden ohjaus eri toimintoihin neuvolan ja sosiaalitoimen (Pohde) sekä varhaiskasvatus ja koulu (kunnat). Suljettuihin ryhmiin ja erityiskohderyhmiin ohjaus hyvinvointialueen ja kuntien kautta. Tiedon tuottaminen järjestöjen suunnalta lasten, nuorten ja perheiden arjesta kohtaamisten kautta. Järjestöt kohtaavat monesti useammin tätä kohderyhmää, kuin hyvinvointialue ja kunnat. Luottamus syntyy kohtaamisissa. Järjestelmät eivät puhu keskenään, mutta yhteisellä ohjauksella voidaan vähentää kansalaisten siirtoa luukulta luukulle.

Järjestöjen näkökulmasta koetaan lasten ja nuorten kohtaaminen jo varhaisessa vaiheessa tärkeäksi. Esim yhdessä suunnittelu-> osallistaminen, kynnys osallistua madaltuu. Järjestöt kohtaavat viranhaltijoita mm. neuvolaa ja kouluterveyshuoltoa enemmän ikäryhmiä tästä kohderyhmistä. Järjestöjen toimintaan tulemiseen ja huolien esille nostamiseen matalampi kynnys kuin tiiviisti aikataulutetuissa kohtaamisissa viranhaltijoiden kanssa. Jalkautuminen molemminpuolisesti Pohde/kunta järjestöjen toimintaan ja järjestöt mm. kouluihin ja varhaiskasvatukseen esimerkiksi järjestöjen asiantuntemuksen hyödyntäminen tunne- ja turvataitokasvatuksessa. Järjestöt korostavat kohtaamisten merkitystä. Järjestöjen tarjoamien maksuttomien/edullisten toimintojen/tapahtumien merkitys lapsiperheille korostuu entisestään elinkustannusten nousun myötä.

Tiedon tuottaminen myös järjestötoimijoille = yhden kontaktin periaate. Pysyvät, lujat yhteistyörakenteet. Esimerkiksi pyydä apua viestikanava, on tärkeää että järjestötoimijat osaavat ohjata perheitä tuen äärelle.

Yhteisessä tietojohdamisessa järjestöjen toiminnan kautta saaman arkitiedon hyödyntäminen.

Lähisuhdeväkivalta nousi yhdellä alueella useassa puheenvuorossa esille, joten järjestöedustaja teki muutaman noston asiasta. Mm. ylisukupolvisuuden katkaiseminen tärkeää, lapsiperheköyhyys tuo tullessaan omat haasteensa. Ennaltaehkäisyssä tärkeää puheeksiottaminen sekä tunnistaminen. Toisella alueella järjestöedustaja nosti itse esille ymmärryksen lähisuhdeväkivallan (ja sen heijastumisen lapsiin) teeman tärkeydestä sekä lasten ja nuorten väkivaltaisen

käyttäytymisen, alaikäisten rikokset ja kiusaamisen kysymykset, joihin yhteistä tekemisenresurssia olisi syytä kohdentaa. Oulun alueella keskusteltiin Nurrin ja Ankkuritoiminnan jatkumisesta ja kokouksen aikana saatiin tietää, että Nurri -toimintaan oli haettu jatkorahoitusta ja Ankkuritoiminta jatkuu.

Järjestöt kokevat hyväksi tunnetaitokasvatuksen toiminnan painopisteenä. Sotaorvot ovat vasta ikääntyneenä opetelleet tunnetaitotyöskentelyä. Isän menetys sodan olosuhteissa on ulottanut vaikutuksensa sotaorvon aikuisuuteen ja jopa vanhuuteen asti. Se on näkynyt meidän käyttäytymisessä, mutta emme ole osanneet niitä yhdistää lapsuuden traumoihin. Lapsuuden negatiiviset kokemukset aiheuttivat pysyviä jälkiä lapsen ja nuoren vielä kehittyviin aivoihin. Pitkäaikaisen muistin tallentamina ne ovat vaikeuttamassa vanhuuden hyvinvointia. Vasta viimeaikainen tutkimus on tuonut esiin lapsen käsittelemättä jätettyjen traumaattisten kokemusten pitkäkestoiset seuraukset. Asian tunnistaminen on tärkeää, koska melkein jokaisessa kunnassa on sotaa paenneita perheitä ja he kantavat sodan aiheuttamaa traumaa mukanaan.

Osallisuuteen ja harrastamiseen liittyen Oulun eteläisen alueella järjestöedustajat nostivat esille huolen, että alakoulussa on 90 % tyytyväisiä elämäänsä, yläkoulussa enää 66 %. Yläasteelle siirtyminen on yksi kriittinen vaihe lapsen elämässä ja jo edellä esitetyt luvat kertovat siitä. Koulutuksen ulkopuolelle jääminen on lisääntynyt, Neet- nuorten osuus on kääntynyt nousuun, osallistumisen kokemus on heikko, kaverin puute. Aikaisemman työkokemukseni perusteella tiedän, että monet oppimisen vaikeudet jäävät tunnistamatta. Esimerkiksi kehitysvammadiagnoosit tehdään vasta työelämässä. Valitettavasti työmarkkinat eivät tunne helpotusta ja heikosti työmarkkinoille sijoittuvilla nuorilla ei synny osallisuuden kokemusta. Nämä asettavat haasteita palvelujärjestelmälle ja kokemukseni mukaan lapset tarvitsevat turvallisia aikuisia ja myös tarvittavia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja.

Ylisukupolvinen köyhyys heikentää myös osallisuuden kokemusta, kaikki haasteet nähdään itsen ulkopuolelta ja silloin hämärtyy vastuu omasta elämästä. Näitä ydinkysymyksiä olisin toivonut enemmän pohdittavan neuvotteluissa, koska jälkityötä tehdään koko ajan ja yhden nuoren syrjäytyminen maksaa yhteiskunnalle yli miljoona euroa. Syrjäytyneillä nuorilla ei ole harrastuksia eikä kavereita, ”jos kaveriksi ei lueta juoppokavereita”. Masennus ja liiallinen alkoholinkäyttö kulkevat käsi kädessä. On hyvä, että kunnissa on nuorille tarjolla ilmaisia arrastusmahdollisuuksia. Heikossa sosiaali-ekonomisessa asemassa korkeat harrastusmaksut saattavat olla ylivoimaisia. Järjestöjen rooli ennaltaehkäisevänä tuli esille keskustelussa mm. MLL:n paikallisyhdistys on lähes joka kunnassa ja ne toimivat pääasiassa vapaaehtoisvoimin.

Järjestöyhdyshenkilöt todella tärkeä resurssi! Lapset, nuoret ja perheet verkostolta puuttuu edelleen toimialueyhdyshenkilö!!!!

3. ikääntyvien toimintakyky (laatusuositus)

Palvelupolkujen edelleen kehittäminen, hyvinvointialueen virkahenkilöiden kautta ohjausta matalankynnyksen kohtaamispaikkoihin ja muuhun toimintaan. Kunta-eläkeläisjärjestöjen välinen yhteistyö toimii hyvin. Hyvinvointialueen palveluohjauksessa niin kuntien kuin järjestöjen toimintaan on kehitettävää. Ikääntyviä on vaikea saada yhteisiin tapahtumiin, erityisesti

kulkemiseen liittyvät haasteet vaikuttavat kotiin jäämiseen. Digittömien ikäihmisten tavoittaminen haastavaa. Kotona asuvien ikäihmisten tukeminen kunta, hyvinvointialue ja järjestöyhteistyöllä.

Järjestöedustaja nosti esille osallistumiseen vapaaehtoistoimintaan kasvavan. Onkin tärkeää, että julkisella sektorilla ensisijaisesti tunnustetaan ja mahdollisesta olemassa oleva vapaaehtoistoiminta.

Toivotaan, ettei vapaaehtoisista kilpailla kuntien, hyvinvointialueen ja järjestöjen välillä. Joissakin tapauksissa esimerkiksi kunnat ovat maksaneet vapaaehtoisille, jota järjestöissä ei tehdä kuin kohtaamiseen liittyvien mahdollisten kulujen tai matkakulujen osalta. Aiheuttaa turhaa kilpailutilannetta. Järjestöillä on vuosien kokemus ja osaaminen vapaaehtoistoinnasta, jolloin tulisi vahvistaa järjestöpohjaista vapaaehtoistoimintaa eikä aloittaa kuntien tai hyvinvointialueen omaa vapaaehtoistoimintaa. Eri rooleja koskevista pelisäännöistä avointa keskustelua kuntien, hyvinvointialueen ja järjestöjen välillä. Vapaaehtoisten perehdytys, koulutus ja tuki tulisi olla yhteismitallista ja yhteisesti sovittua. Järjestöillä on vahva osaaminen vapaaehtoisten koulutukseen ja tukeen sekä monesti vakuutus vapaaehtoisille. Laadun, seurannan ja arvioinnin merkitykseen panostaminen vapaaehtoistoinnassa ja siitä huolehtiminen.

Lähellä.fi alustan hyödyntäminen ja edelleen kehittäminen yhteistyön välineenä kuntien, hyvinvointialueen ja järjestöjen kesken. Kunta-eläkeläisjärjestöjen välinen yhteistyö on koettu toimivan hyvin. Järjestöt haluavat olla mukana tukemassa kotona asuvia ikäimisiä kunta, hyvinvointialue ja järjestöyhteistyöllä. Järjestöedustaja nostivat digitaalisten taitojen osaamisen yhdeksi tärkeäksi panostettavaksi alueeksi ikääntyvien osalta. Oulun neuvotteluissa Oulu 10:n edustaja nosti esille alueen eri Oulu10 pisteet ja korosti että kaupungin neuvontaa pitää saada. Pisteissä myös neuvotaan digiasioissa. Oulubottia keuhuttiin ja kehitystyötä jatketaan, samoin ikävoimainen Oulu suunnitelmatyötä keuhuttiin.

Ikääntyvien laatusuosituksen mukaan tulevaisuuden seniori on aktiivinen ja toimintakykyinen ja haluaa asua omassa kodissa mahdollisimman pitkään. Haasteena on, että monet ikääntyvät asuvat vanhoissa omakotitaloissa, joilla asuntomarkkinoilla ei ole kysyntää. Vaikka ikääntyvä haluaisi valita ikäystävällinen asunnon, se ei ole mahdollista, koska vanhasta asunnosta ei pääse eroon. Kun toimintakyky alenee, kotiin tarvitaan monenlaisia arkea helpottavia palveluja, joskin kaikkia asuntoja ei voida tehdä esteettömiksi. Tarvitaan kohtuuhintaista nurmikonleikkaajaa ja lumenauraajaa, pientä pintaremonttia yms. Markkinahintaisia palveluja ikääntyneet eivät pysty ostamaan. Kotitalousvähennys, varsinkin yksinelävällä on pieni (pariskunnat saavat molemmat) ja se korvaa n. 40 % työn osuudesta.

Toimintakykyiset ikääntyvät osallistuvat järjestöjen ja kuntien järjestämiin aktiviteetteihin. Haasteena ovat ne ikääntyneet, jotka ovat jääneet kotiin esim. koronan jälkeen. Oman ryhmänsä muodostavat ne ikääntyneet, jotka toimivat puolisonsa omaishoitajina ja sen vuoksi eivät voi osallistua kodin ulkopuoliseen toimintaan. Oulaisissa ja Oulussa on käynnissä Kaveria ei jätetä hanke, jonka kohderyhmänä ovat kotiin jumiutuneet ikäihmiset, punaisena lankana Finger (rahoittaja Pohde). Haasteena on ollut kohderyhmän aktivointi. Yhdistysten välisellä yhteistyöllä on päästy eteenpäin. Asiakaskokemukset ovat olleet myönteisiä, sosiaalisia kontakteja. Haasteena on, että ryhmiin lähdetään päivän kunnon mukaan ja osa heistä pitää hakea kotoa, koska julkista liikennettä ei ole. Kokemuksena tästä, toiminta on tärkeää, mutta asiakkaat pitää "hakea kotoa". Oulaisten ryhmässä Kaiku-kortit otettiin kiitollisuudella vastaan, toivottavasti tästä tulee pysyvä käytäntö, koska myös osallistumismaksut saattavat olla este kulttuurieritoihin lähtemiselle.

Järjestöt ovat järjestäneet Pohteen rahoituksen turvin digikoulutusta, ja niissä on ollut runsaasti osanottajia. Koulutuksista on saatu myönteistä palautetta. Haasteena myös tässä on se, että osallistujat ovat ns. aktiiveja. Esimerkiksi Oulaisissa saatiin vain yksi aloittelijoiden ryhmä käyntiin. Osa palveluista on teknisesti monimutkaisia, niin jopa kokeneella käyttäjällä on vaikeuksia. Tästä esimerkkinä palvelusetelin käyttö. Digimaailman syrjäyttävä elementti on huomioitava asia.

Vapaaehtois pohjalta toimivien järjestöjen hallinnollisiin tehtäviin on vaikea saada sitoutuneita henkilöitä. Hallintoa pitäisi pystyä keventämään ja helpottamaan niin, että ydintehtäviin jäisi riittävästi resursseja. Ns. projektiluonteisiin ja lyhytkestoisin tehtäviin löytyy henkilöitä, mutta pitkäaikaista sitoutumista ei haluta. Ikäihmisiä osallistuu jo runsaasti vapaaehtoistoimintaan, joillakin esteenä saattaa olla digiosaamisen puutteet esim. viestinnässä, kulkeminen paikasta toiseen ja se, että kukaan ihminen ei ole pyytänyt mukaan. Näihin kaivataan ratkaisuja. Oulun eteläisen alueella nostettiin esille siellä järjestetty kulttuurikaverikoulutusta. Toiminta kaipaa aktiivista toteutusta.

Hyvinvointialue, kunta ja järjestöyhteistyö HYTE -toiminnassa yleisesti

Järjestöt toivovat selkeää työnjakoa, mikä on Pohteen ja mikä kuntien lakisääteistä hyte-työtä. Työjako tulee tehdä näkyväksi kaikille toimijoille ja jokainen toimija sitoutuu lisäämään ymmärrystään -hytetyön työnjaosta ja käymään vuoropuhelua kansalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Avustusten laskiessa (mm. STEA) on tulevaisuudessa tärkeää, että kunnat ja Pohde tekevät järjestöyhteistyötä. Järjestöt korostavat ennen kaikkea rakentavaa yhteistyötä

Marjo-Riitta Tervonen pitikin teemoittaisen käsittelyn jälkeen puheenvuoron järjestöjen roolista vanhusneuvoston terveisinä. Vanhusneuvosto nosti esille kokemusta, että kuntien järjestöyhdyshenkilöiden ote on höltyvässä ja kunta-avustaminen vähentynyt Pohteen käynnistymisen jälkeen. STEAn avustusten laskiessa tulevaisuudessa on tärkeää, että molemmat kunnat ja Pohde tekevät järjestöyhteistyötä. Kunnista Liminka toi esille kuntien sitoutuneen järjestöyhteistyösopimusten kautta järjestöyhteistyöhön, mutta monien järjestöjen olevan haastavassa tilanteessa vapaaehtoisten saatavuuden osalta ja joutuvan lopettamaan toiminnan. Siihen liittyen järjestöedustaja käytti seuraavan puheenvuoron:

”Järjestöjä olisi kunnissa hyvä kartoittaa laajemmalla alueella Piirijärjestöt ja valtakunnalliset järjestöt antavat eri tavoin tukea järjestöillä, aina on toki yksilöllistä osataanko apua pyytää. Järjestöjen kannustaminen yhteistyön tekemiseen myös kunta- ja hyvinvointialuenäkökulmasta on tärkeää. Mikäli jonkin järjestön vapaaehtoisresurssit ovat vähäiset voi yhteistyöllä pienelläkin porukalla saada toimintaa toteutumaan.”

Toiminnan seuranta ja arviointi, ajankohtaisen tiedon tuottaminen

Järjestöt arvioivat ja seuraavat kattavasti omaa toimintaansa. Seurannan kautta havaitaan ajankohtaisia ilmiöitä. Ilmiöiden ja tuotetun tiedon esille nostaminen ja kokemusasiantuntijuus järjestöjen kautta viranhaltijoiden suuntaan. Tiedon tuottaminen kohderyhmien arjesta järjestöjen kautta. Järjestöt kohtaavat eri ikäryhmiin kuuluvia kansalaisia kuntien ja hyvinvointialueen

virkahenkilöitä useammin, jonka kautta järjestöillä on monesti ajankohtaisempaa tietoa ajankohtaisista ilmiöistä.

Verkostot ja yhteistyö eri kokoisilla alueilla ja paikallisesti eri kokoisissa kunnissa

Kuntakokojen erojen huomioiminen on tärkeää. Isoissa kunnissa on paljon eri toimijoita ja erilaisia verkostoja, joissa päällekkäisyyksien karsiminen on olennaista jotta pystytään käyttämään kaikki olemassa olevat resurssit parhaalla mahdollisella tavalla eri kohderyhmää olevien kansalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Pienissä kunnissa on ollut ja on edelleen paljon yhteistyötä. Tämän yhteistyön tukeminen edelleen vähentää työtä, kun voidaan hyödyntää vanhoja hyväksi havaittuja rakenteita. Hyvinvointialueen jalkautuminen jo olemassa olevaan toimintaan ja verkostoihin.

Alueellisissa vapaaehtoisverkostot (Valikko -ryhmät) ovat hyvä tapa järjestöyhteistyön kehittämiseen. Myös kuntien yhdistystapaamiset on monikanavainen tapa lisätä vuorovaikutusta. Yhdistystapaamisten sisällön kehittäminen niin että vuoropuhelua lisätään mitä voidaan tehdä yhdessä ja miten. Info -tyyppiset tapaamiset eivät lisää vuorovaikutusta. Konkreettisten tavoitteiden asettaminen kuten jonkin tapahtuman toteuttaminen yhteisesti.

Lähellä.fi alustan hyödyntäminen ja edelleen kehittäminen yhteistyön välineenä kuntien, hyvinvointialueen ja järjestöjen kesken.

Vapaaehtoistoiminta

Toivotaan, ettei vapaaehtoisista kilpailla kuntien, hyvinvointialueen ja järjestöjen välillä. Joissakin tapauksissa esimerkiksi kunnat ovat maksaneet vapaaehtoisille, jota järjestöissä ei tehdä kuin kohtaamiseen liittyvien mahdollisten kulujen tai matkakulujen osalta. Aiheuttaa turhaa kilpailutilannetta. Järjestöillä on vuosien kokemus ja osaaminen vapaaehtoistoiminnasta, jolloin tulisi vahvistaa järjestöpohjaista vapaaehtoistoimintaa eikä aloittaa kuntien tai hyvinvointialueen omaa vapaaehtoistoimintaa. Eri rooleja koskevista pelisäännöistä avointa keskustelua kuntien, hyvinvointialueen ja järjestöjen välillä. Vapaaehtoisten perehdytys, koulutus ja tuki tulisi olla yhteismitallista ja yhteisesti sovittua. Järjestöillä on vahva osaaminen vapaaehtoisten koulutukseen ja tukeen sekä monesti vakuutus vapaaehtoisille. Laadun, seurannan ja arvioinnin merkitykseen panostaminen vapaaehtoistoiminnassa ja siitä huolehtiminen.

Järjestöedustajien kokemuksia tämän vuoden neuvotteluista

Järjestöt ja niiden tärkeä merkitys nostettiin joissakin neuvottelujen puheenvuoroissa esille, mikä koettiin järjestöjen näkökulmasta hyväksi. Yleinen ilmapiiri oli rakentava ja positiivinen, vaikka osittain järjestöedustajat kokivat kuntien ja Pohteen välillä syntyneiden ristiriitojen kuuluvan keskusteluissa. Kolmeen osittain täysin eri kohderyhmiin kohdistuvaan teemaan jaottelu vaikeutti varmasti kuntien oikeiden virkahenkilöiden osallistumista ja toisaalta vaati monen viranhaltijan ajankäyttöä sellaisten asioiden keskusteluun, joihin heillä ei välttämättä ole ollenkaan tuntumaa kuten nuorisotyön osallistuminen ikäihmisiä koskevaan keskusteluun. Kuntakohtaisten osallistujien määrä saattoi kasvaa myös hyvin suureksi. Sillä saattoi olla myös vaikutuksensa osittaisiin poistumisiin kesken neuvottelujen. Joissakin neuvotteluissa osallistujia poistui kesken neuvottelujen

tai koettiin joidenkin teemoja koskevien toimialojen puuttuvan kokonaan, jolloin tarvittavan asiantuntemuksen koettiin jäävän ohkaiseksi. Materiaalissa oli valmisteluja kysymyksiä, mutta joissakin neuvotteluissa keskustelu oli aika yleisellä tasolla pysyvää ja konkreettisiin, lähellä arjen toimintaa olevaan yhteistyön kysymyksiin ei juurikaan pureuduttu. Joka alueella toistuvat samat teemat ja kysymykset (ei paikallista pureutumista olosuhteisiin) ei ehkä palvele niin hyvin. Voisiko neuvotteluissa jatkossa olla paikallisten olosuhteiden konteksti enemmän esillä?

Kuntapuolen edustajat nostivat esille että voisiko tulevaisuudessa Pohteen valmisteltujen puheenvuorojen lisäksi myös kunnilla olla valmistellut puheenvuorot ja nostot hyvissä ajoin toimitettuun materiaaliin. Neuvotteluja valmisteltaessa olisi hyvä tuoda selkeästi esille, mikä on järjestöjen rooli, nyt osittain keskusteluja käytiin kunta/Pohde -akselilla, tosin jotkut ottivat esille järjestöjen merkityksen. Mikäli tulevaisuudessa olisi mahdollista valmisteltuihin puheenvuoroihin, niin järjestöille voisi antaa yhtäläisen mahdollisuuden kuin kunnille.

Järjestöedustajat kokivat kuitenkin pääosin saaneensa riittävästi puheaikaa. Jos roolimme määriteltäisiin kuitenkin etukäteen selkeästi, niin järjestöt eivät kokisi oloaan ulkopuoliseksi kuten tämän vuoden neuvotteluissa monilta osin tuntui. Järjestöille ei ollut yhtään kysymystä eikä seurakuntia ollut ilmeisesti kutsuttu lainkaan mukaan. Kuulimme luokkaan "muut toimijat". - Järjestöedustajille oli puheoikeus, mutta samaan aikaan rooli jossa nostamme kenttäämme esille isoissa asiakokonaisuuksissa, joista ei sisältötyön tasolta voi olla kunnolla perillä. Jää helposti tuntuma ulkokehän toimijaroolista. Toki sehän rooli järjestöillä tämän vuoden neuvotteluissa olikin eli olla kommentoimassa ja kuulemassa – varsinaisesti kyseessä oli Pohde-kunta väliset keskustelut. Hyväksi koettiin, että saimme olla mukana ja koimme läsnäolomme myös tarpeelliseksi muistuttamassa järjestöjen olemassaolosta yhtenä toimijana kuntien ja hyvinvointialueen rinnalla.